

Advies over het effect van bestrijding van nesten in havengebied op de toename van dakbroedende meeuwen in stedelijk gebied

Adviesnummer:	<u>INBO.A.3822</u>
Auteur(s):	Eric Stienen
Contact:	Niko Boone (niko.boone@inbo.be)
Kenmerk aanvraag:	e-mail van 15 augustus 2019
Geadresseerden:	Gemeente Den Haag Dienst Afdeling Duurzaamheid en Groen T.a.v. Martin van den Hoorn Postbus 12 600 2500 DJ Den Haag Nederland martin.vandehoorn@denhaag.nl

Dr. Maurice Hoffmann Administrateur-generaal wnd.
--

Aanleiding

In de gemeente Den Haag zien ze de laatste jaren een forse toename van het aantal dakbroedende meeuwen. In 2017 betrof het minimaal 1359 nesten, meer dan een verdubbeling van het aantal sinds 2010. Recente veldbezoeken tonen aan dat deze toename doorzet. Het gaat voornamelijk om nesten van kleine mantelmeeuwen. Ook uit de gemeente Rotterdam komen er steeds meer klachten over overlast door dakbroedende meeuwen. Kennelijk neemt ook in de stad Rotterdam het aantal dakbroedende meeuwen toe. Naast een groot aantal dakbroedende meeuwen heeft Den Haag ook te maken met een groot aantal in Den Haag foeragerende meeuwen die in het Rotterdamse havengebied broeden.

In 2018 en 2019 zijn in Den Haag met behulp van een telescoop steekproefsgewijs daken afgezocht naar broedende meeuwen. Hierbij zijn vier broedende meeuwen (drie kleine mantelmeeuwen en een zilvermeeuw) aangetroffen die ooit als broedende vogel in het Rotterdamse havengebied zijn geringd. Twee van deze vogels zijn afkomstig van locaties waar hun nesten gemaïsolied werden. De twee anderen zijn afkomstig van de Kop van de Beer die in de periode 2012 – 2015 deels broedvrij gehouden is. Er zijn ook minstens tien individuen (twee zilvermeeuwen en acht kleine mantelmeeuwen) broedend waargenomen die als donsjong geringd zijn in het Rotterdamse havengebied.

Naast voortschrijdende exploitatie van het havengebied Rotterdam waardoor meeuwenkolonies onder druk komen te staan, worden er in het havengebied in het kader van overlastbestrijding jaarlijks circa 10.000 nesten van kleine mantelmeeuw en zilvermeeuw behandeld met maïsolie.

Vraag

Hoe groot is de kans dat de toename van het aantal dakbroedende meeuwen in Den Haag en Rotterdam te wijten is aan het consequent jaarlijks behandelen van nesten in het havengebied?

Toelichting

Bij gebrek aan onderliggende wetenschappelijke gegevens is het onmogelijk om exact aan te geven hoe groot de kans is dat de toename van het aantal dakbroedende meeuwen in de stedelijk gebieden Den Haag en Rotterdam te wijten is aan de bestrijding van meeuwen in het Rotterdamse havengebied. Dat er een direct verband is tussen de bestrijding in het havengebied en het zich verplaatsen van meeuwen naar alternatieve broedgebieden zoals daken van gebouwen, staat evenwel buiten kijf. De toename van het aantal dakbroedende meeuwen in Den Haag en Rotterdam heeft waarschijnlijk echter meerdere oorzaken en zal niet uitsluitend te wijten zijn aan de bestrijding in het Rotterdamse havengebied.

Zilvermeeuwen en kleine mantelmeeuwen (hierna grote meeuwen genoemd) kunnen redelijk oud worden (tot wel 30 jaar) en zijn in principe behoorlijk trouw aan hun eenmaal gekozen broedgebied en redelijk trouw aan hun eenmaal gekozen partner. In stabiele omstandigheden hebben gevestigde broedvogels er baat bij om het eenmaal gekozen broedterritorium te behouden en de opgedane kennis over hun burens en de omringende foerageergebieden zo goed mogelijk te gebruiken. Toch verandert de populatiesamenstelling van stabiele kolonies van grote meeuwen voortdurend. Succesvolle meeuwenkolonies die veel jongen produceren en waar nog potentie is tot groei (voldoende nestgelegenheid en voedsel), werken als een soort magneet en trekken nieuwe broedvogels aan. Enerzijds zijn die nieuwkomers individuen (vooral mannelijke) die er in eerdere jaren zijn geboren, zogenaamde eigen rekruten, en anderzijds immigranten uit de ruime omgeving. In dat geval

gaat het vaak om jonge, vrouwelijke vogels uit andere kolonies of elders verstoorde vogels. Toch zullen sommige individuen, ondanks het succes van de kolonie, naar andere broedgebieden verhuizen, bijvoorbeeld na het verlies van een partner. Ook zal een deel van de daar geboren vogels (vooral de vrouwelijke individuen) elders gaan broeden wanneer ze geslachtsrijp zijn. De bevolkingsamenstelling van grote meeuwenkolonies vertoont dus van nature een bepaalde mate van dynamiek. Het is met andere woorden normaal dat geringde vogels afkomstig uit bepaalde kolonies in naburige kolonies tot broeden komen. Dergelijke natuurlijke uitwisseling is bijvoorbeeld vastgesteld in de kolonie van Zeebrugge (Stienen *et al.*, 2019). Ondanks de gunstige situatie in Zeebrugge tot 2013, werden geregeld in Zeebrugge gekleurde individuen broedend aangetroffen in omliggende kolonies in België, Nederland, Frankrijk en Engeland. Ook Rock (2005) toont met zijn kleuringonderzoek aan dat er een grote mate van connectiviteit bestaat tussen grote meeuwen in het Nederlandse Deltagebied, het Hollandse kustgebied, de Belgische kust, de Noord-Franse kust en het zuidoosten van Engeland. Deze gebieden samen vormen een soort metapopulatie waarbinnen er van nature relatief veel uitwisseling is (Stienen *et al.*, 2019) en waarbinnen ook nieuwe kolonies ontstaan.

Het ontstaan en de initiële groei van de meeuwenkolonies langs de Belgische kust in de jaren 1990 is bijvoorbeeld te wijten aan immigratie van jonge meeuwen vanuit Zuid-Holland (Europoort en Maasvlakte), Zeeland (Sloegebied, Saeftinghe en Schouwen), Moerdijk en Orfordness (Verenigd Koninkrijk) (Stienen *et al.*, 2002). Verder blijkt uit kleuringonderzoek dat in de periode 2000-2015 migratie vanuit Vlaanderen dan weer heeft bijgedragen tot de sterke groei van enkele Noord-Franse kolonies en de kolonies in Vlissingen-Oost (eigen gegevens INBO). Op basis van meldingen van gekleurde individuen vermoeden we dat een deel van de Vlaamse populatie in Den Haag is neergestreken (Stienen *et al.*, 2019). Die migratie heeft waarschijnlijk pas na 2013 plaatsgevonden.

Wanneer er om de een of andere reden verstoring is in een kolonie, bijvoorbeeld door menselijke activiteiten, predatoren of habitatverlies, zullen individuen eerder geneigd zijn om te verhuizen naar een andere kolonie of op zoek te gaan naar een alternatieve broedlocatie. Vaak gaat de verstoring, net zoals het onvruchtbaar maken van eieren, gepaard met een slecht broedsucces. Hierdoor zal de magneetwerking voor nieuwe rekruten afnemen. Veel wetenschappelijk bewijs voor bovenstaande is er echter niet. Wel zijn er aanwijzingen voor uit een aantal casestudies, zoals die van Zeebrugge in België (Stienen *et al.*, 2019), Bristol in het Verenigd Koninkrijk (Rock, 2005) en Brest in Frankrijk (in Rock, 2005). Gekleurde individuen konden daar jarenlang worden gevolgd, ook nadat hun broedbiotoop ongeschikt was geworden om er te broeden.

Binnen de hierboven beschreven metapopulatie is er de voorbije decennia nogal wat gebeurd waardoor broedende meeuwen veel meer dan normaal van broedgebied moesten veranderen. In de havengebieden van Rotterdam, Vlissingen, Zeebrugge, Oostende, Dunkerque en Calais werd voortdurend broedhabitat gecreëerd (opspuitingen) en even later weer in gebruik genomen voor havenactiviteiten. De verstoorde meeuwen gingen vaak in de directe omgeving broeden, maar sommige individuen verhuisden over grotere afstanden. Er werden nieuwe kolonies gesticht en meer en meer werd er in urbaan gebied gebroed. Daar waar grote meeuwen van oudsher vooral aan de kust broeden, werd in toenemende mate ook in het binnenland gebroed. In Vlaanderen is, ondanks een afnemende populatie, het aantal broedlocaties in 10 jaar tijd sterk toegenomen en broeden er grote meeuwen tot ver in het binnenland (Stienen *et al.*, 2018). Ook in de omliggende landen zien we dit fenomeen: meeuwen broeden op een toenemend aantal locaties, meer in het binnenland, vaker in kleinere kolonies of zelfs solitair, en in toenemende mate op plekken waar ze moeilijker verjaagbaar zijn zoals op daken van gebouwen. Het broeden in bebouwd gebied heeft de voorbije decennia een hoge vlucht genomen in alle vier genoemde landen.

Er speelt echter nog een ander heel belangrijk fenomeen wat verklaart waarom er de voorbije decennia in de betreffende metapopulatie relatief veel verplaatsingen waren en waarom er alsmeer meer dakbroedende meeuwen komen. In heel wat broedgebieden waar

de meeuwen in het verleden ongestoord op de grond konden broeden, heeft de vos (*Vulpes vulpes*) haar intrede gedaan. Zo verdwenen de traditionele kolonies in de duinen van Zuid- en Noord- Holland volledig door de komst van de vos. Deze vogels zijn deels op daken gaan broeden, hebben deels aansluiting gezocht bij meer zuidelijke kolonies en zijn deels in de nog vossenvrije havengebieden en op eilanden gaan broeden (Spaans, 1998a, b). Ook in enkele Engelse kolonies speelt verstoring en predatie door vos een rol bij het verdwijnen van oorspronkelijke broedlocaties (persoonlijke mededeling Mike Marsh; Sellers & Shakleton, 2011; Ross-Smith *et al.*, 2014).

Vanaf ongeveer 2010 heeft de vos verschillende havengebieden bereikt die in eerste instantie nog vossenvrij waren. In de havens van Vlissingen-Oost, Zeebrugge, Oostende, Dunkerque en Calais werden grondbroedende meeuwen daardoor gedwongen om te verhuizen. Bij gebrek aan voldoende alternatieven op de grond, zochten ze alsmaar vaker hun toevlucht op daken van gebouwen. Soms waren dat daken van bedrijvenloodsen in havens of industriezones, maar soms ook daken in urbane gebieden. In Vlaanderen broedde in 2017 89% van de zilvermeeuwen en 71% van de kleine mantelmeeuwen op daken, terwijl in 1997 nog quasi alle meeuwen op de grond broedden (Stienen *et al.*, 2018). Het broeden op daken is een cultuurverschuiving die ondertussen overal in de metapopulatie plaatsvond en die waarschijnlijk ook nog onverwachte voordelen biedt voor de meeuwen: in stedelijk gebied is het warmer, zitten ze dicht bij voedsel, is er relatief weinig verstoring, is er minder concurrentie van soortgenoten en hebben ze minder last van grondroofdieren zoals de vos.

Conclusie

De toename van het aantal dakbroedende meeuwen in Den Haag en Rotterdam zal slechts deels in verband staan met het behandelen van eieren en de verstoring van bestaande broedgebieden in het Rotterdamse havengebied.

Gelijktijdig zijn er in de ruime omgeving veel kolonies van grondbroedende meeuwen onder druk komen te staan door habitatverlies en een toegenomen predatiedruk, waardoor ook vanuit de provincie Zeeland, België, Noord-Frankrijk en het zuiden van Engeland zeer waarschijnlijk verplaatsingen naar Haagse en Rotterdamse daken hebben plaatsgevonden.

Tenslotte zullen ook ongedwongen verplaatsingen en nieuwe aanwas hebben bijgedragen tot de toename van het aantal dakbroedende meeuwen in Den Haag en Rotterdam.

Het broeden op daken is een redelijk recent fenomeen dat niet alleen in Rotterdam en Den Haag, maar ook in de omringende landen een hoge vlucht heeft genomen.

Referenties

Rock, P. 2005. Urban gulls: problems and solutions. *British Birds* 98: 338-35.

Ross-Smith V.H., Robinson R.A., Banks A.N., Frayling T.D., Gibson C.C. & Clark J.A. (2014). The Lesser Black-backed Gull *Larus fuscus* in England: how to resolve a conservation conundrum. *Seabird* 27: 41-61.

Sellers, R. M. & Shackleton, D. (2011). Numbers, distribution and population trends of large gulls breeding in Cumbria, northwest England. *Seabird* 24: 90-102.

Spaans A.L. (1998a). Breeding Lesser Black-backed Gulls *Larus graellsii* in The Netherlands during the 20th century. *Sula* 12:175-184.

Spaans A.L. (1998b). The Herring Gull *Larus argentatus* as a breeding bird in The Netherlands during the 20th century. *Sula* 12:185-198.

Stienen E.W.M., Van Waeyenberge J. & Vercruyjsse H.J.P. (2002). Zilvermeeuw *Larus argentus* en Kleine Mantelmeeuw *Larus fuscus* als broedvogels in Vlaanderen. *Natuur.Oriolus*, 68: 104-110.

Stienen E., Courtens W. & Vanermen N. (2018). Advies over een beheerregeling voor broedende grote meeuwen. INBO.A.3647. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Stienen E., Courtens W., Van de walle M., Vanermen N. & Verstraete, H. (2019). Monitoring van kustbroedvogels in de SBZ-V 'Kustbroedvogels te Zeebrugge-Heist' en de westelijke voorhaven van Zeebrugge tijdens het broedseizoen 2018. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2019(4). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.